

ตอนที่ 3

เค้าโครงเรื่อง

ศิลปะสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในยุโรป ศิลปะสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในอินเดีย
ศิลปะสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย

สาระสำคัญ

1. ศิลปะสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในยุโรปและประเทศไทยมีความใกล้เคียงกันมาก กล่าวคือ แบ่งยุคสมัยได้เหมือนกัน แต่ในอินเดียกลับพบหลักฐานของศิลปะเก่าสุดเพียงแค่ สมัยหินกลางเท่านั้น นอกจากนั้นยังได้พบศิลปะยุคหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์อย่างชัดเจนอีกด้วย

2. มนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยังไม่มีตัวอักษรสำหรับการจดบันทึก ดังนั้น ศิลปะวัตถุและซากโครงกระดูกทุกชนิดที่พบ นับตั้งแต่เครื่องใช้ไม้สอยอันทำจากหิน เครื่องปั้นดินเผา กระดูกสัตว์ งาช้าง เหล็ก สำริด เปลือกหอย และเครื่องประดับต่างๆ ล้วนเป็นสิ่ง บ่งบอกให้รู้ซึ่งถึงความเจริญรุ่งเรืองของสังคม ชีวิตความเป็นอยู่และเทคโนโลยีในสมัยนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี

3. ศิลปะของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มักแบ่งออกได้เป็นหลายหมวด ดังนี้คือ เครื่องใช้และเครื่องมือหิน ภาพเขียนตามผนังถ้ำ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องสำริด หรือเครื่องโลหะ เครื่องประดับ วัฒนธรรมหินตั้ง

จุดมุ่งหมายในการเรียนรู้

เมื่อนักศึกษาเรียนจบบทนี้แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. เข้าใจถึงความสำคัญของโบราณวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์ รวมทั้งซากโครงกระดูกมนุษย์และสัตว์ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์จนนำไปเป็นหลักฐานอ้างอิงในงานวิชาการได้
2. เข้าใจชีวิตความเป็นอยู่และรู้เรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ได้
3. แยกแยะความสำคัญและประโยชน์ใช้สอยของเครื่องมือเครื่องใช้ที่ขุดพบมาได้อย่างสังเขป
4. เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ศิลปะสมัยประวัติศาสตร์ของยุโรป อินเดีย และประเทศไทยได้

บทที่ 3 ศิลปะสมัยก่อนประวัติศาสตร์

ในยุคที่มนุษย์ยังไม่รู้จักตัวหนังสือ งานศิลปะทุกยุคย่อมมีคุณค่ามหาศาลที่จะเป็น
กุญแจไขให้เราเข้าใจถึงแนวทางการดำรงชีวิต ความเชื่อทางศาสนา ความเจริญ
ทางด้านสังคมเทคโนโลยีและวัฒนธรรมของคนสมัยนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

แม้ว่ามนุษยชาติจะมีวิวัฒนาการมานานแสนนานก็ตาม ศิลปกรรมเก่าสุดที่เหลือ
ให้เราได้ศึกษาคือศิลปกรรมของคนสมัยหินเก่าที่เรียกกันว่าพวกโฮโมเซเปียน (Homo
Sapien Sapien) ซึ่งพบอยู่มากที่แอฟริกา ยุโรปตอนเหนือและอังกฤษทางใต้ เยอรมันภาค
กลาง รวมทั้งตะวันตกและตะวันออกเฉียงใต้ของเอเชีย จนกระทั่งถึง Makasar
Strait(1)

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ของยุโรป

ก่อนประวัติศาสตร์ของยุโรปแบ่งออกได้เป็น 4 ยุค ด้วยกัน คือ

1. ยุคหินเก่า (Paleolithic period) (C. 40,000 B.C. - 9,000 B.C.)

ยุคหินเก่าแบ่งเป็นยุคหินเก่าตอนต้นและยุคหินเก่าตอนปลาย ศิลปกรรมใน
ยุคต้นที่พบมีเพียงภาพจิตรกรรมบนผนังถ้ำ และเครื่องใช้ไม้สอยที่ทำจากหิน ถ้ำที่พบภาพเขียน
ที่สำคัญคือถ้ำที่อยู่ทางตอนใต้ของประเทศฝรั่งเศส และตอนเหนือของประเทศสเปน โดย

---

(1) Grahame Clark, World Prehistory in New Perspective.
(London : Cambridge University Press, 1978), p 9.

เฉพาะอย่างยิ่งที่ Franco-Cantabian ซึ่งมีทั้งภาพลายเส้น ภาพเขียนสี การสลักหิน (1) ซึ่งถ้าในบริเวณดังกล่าวแม้จะมีผู้ค้นพบมากกว่าศตวรรษแล้ว ในปัจจุบันก็ยังมี การสำรวจถ้ำก่อนประวัติศาสตร์ในเขตดังกล่าวนี้ต่อไปอีก

ถ้ำแรกสุดที่พบภาพเขียนของคนก่อนประวัติศาสตร์นั้นเป็นการพบโดยบังเอิญของนักสำรวจสมัครเล่นชื่อ Marcelino de Sautuola ในปี ค.ศ. 1879 ที่ Santander ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศสเปน ถ้ำนั้นคือถ้ำ Altamira ซึ่งมีภาพเขียนมากมายบางภาพกำหนดอายุได้ถึง 30,000 B.C. แต่ส่วนมากจะมีอายุจัดอยู่ประมาณ 10,000 B.C.

ถ้ำ Lascaux ในประเทศฝรั่งเศส ก็เป็นถ้ำที่มีภาพเขียนก่อนประวัติศาสตร์สำคัญมากแห่งหนึ่ง อยู่ใกล้กับ Montignac เด็กชาย 2 คนได้พบในปี 1941 นอกจากนั้นก็ยัง มีถ้ำ Font - de - Gaume, la Madeleine ถ้ำ Niaux (2) Lortel, ถ้ำ Laussel (3) เป็นต้น ภาพเขียนในถ้ำดังกล่าวมีอายุจัดอยู่ในช่วง 20,000 B.C. ถึง 15,000 B.C. ซึ่งจัดเป็นช่วงยุคหินเก่าตอนปลาย (4)

ภาพเขียนบนผนังถ้ำดังกล่าวมักเป็นภาพสัตว์ เช่น รูปม้า วัวไบซัน กวาง บางครั้งภาพที่เขียนจะยาวติดต่อกันหลายสิบหลายร้อยทีเดียว เช่นที่ Font - de - Gaume จะมีภาพเขียนจากปากถ้ำยาวเข้าไปถึง 70 หลา หรือถ้ำ Niaux ที่เขียนภาพสัตว์มีความยาวถึง

-
- (1) Bazin Germain. History of Art from History Times to the Present. (Tr. by Francis Scafe) (New York : Bonanza Books, Division of Crown Publishers, 1959), p 4 - 5.
- (2) Helen Gardner. Gardner's Art Through the Ages. (V.I.) (New York: Harcourt Brace Jovanovich., Inc. 1980), p 22, 24, 25.
- (3) Jean Rudel. Panorama of The Arts From Megaliths to pop Art. (London : George G Harrap & Co, Ltd. 1974), p 9. และดู Barnard S. Myers. Art and Civilization. (London : Paul Hamlyn Ltd, 1967), p 10.
- (4) เรื่องเดียวกัน ; p 9.

850 หลาจากทางเข้าถ้ำ ถ้ำเหล่านี้คงใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อมานานกว่า ศตวรรษเลยทีเดียว

ภาพเขียนบนผนังถ้ำสมัยหินเก่าตอนปลายนั้น จากลักษณะของการเขียน อาจ แบ่งภาพได้เป็น 2 แบบ คือ แบบออริกเนเซียน (Aurignacian) ซึ่งจัดว่าเป็นช่วงต้นของ สมัยหินเก่าตอนปลาย ภาพเขียนมักเขียนด้วยสี polychrome และเป็นภาพ 2 มิติ แสดง ภาพด้วยเส้นเพียงเส้นเดียว จึงทำให้ภาพเป็นภาพแบน เช่น ภาพกวางตัวเมียที่ถ้ำ Altami ra อีกแบบเรียกว่า แบบแมกดาเลเนียน (Magdalenian) (14,000 - 9,000 B.C.) ภาพเขียนสมัยนี้มักเขียนด้วยสีจากถ่านชาร์โคล (charcoal) และดินสีแดงผสมกับยางไม้ โดยเขียนเป็นภาพ 3 มิติ รู้จักการให้คุณค่าของแสง ทำให้ภาพเขียนดูสวยงามเหมือนจริง มักเขียนรูปวัวไบซัน ม้า กวางเรนเดียร์ ช้างแมมมอธ สิงโต และหมี (1)

นอกจากภาพเขียนแล้ว ประติมากรรมที่สร้างขึ้นในสมัยนี้ก็นิยมทำรูปผู้หญิงไม่มีหน้าตาแต่มีรูปร่างอ้วน แสดงออกถึงความเป็นเพศแม่อย่างชัดเจน

ที่ willendorf ในประเทศเยอรมัน ได้พบรูปผู้หญิงเป็นประติมากรรมลอยตัว เรียกว่า Venus of Willendorf มีอายุราว 28,000-22,000 B.C. ประติมากรรม มีลักษณะกลมและสรีระส่วนต่าง ๆ ได้ขยายออกจนผิดความเป็นจริง แสดงว่าประติมากรรมที่ ทำขึ้นมาไม่มีความเกี่ยวข้องกับความจริง นอกจากนั้นยังได้พบภาพพิมพ์บนแผ่นหิน กระดุก งาช้างและสัตว์ชนิดอื่น ๆ คือมีทั้งแบบพิมพ์ลึกลงเป็นลายแบนเรียบและลายนูนที่ พิมพ์ได้อย่างมีชีวิตจิตใจคือรูปม้า พบที่ Cap Blanc ไม่ไกลไปจากถ้ำ Lascaux มากนัก (2)

จากหลักฐานทางโบราณคดีที่เมือง Olduvai ในแอฟริกา แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ สมัยหินเก่าตอนปลายนี้มีความเจริญมากมายแล้ว รู้จักการใช้ไฟ และทำขวานกำปั้นได้เป็นจํา นวนมาก นอกจากนั้นยังรู้จักทำเครื่องมือหินปลายแหลมสำหรับล่าสัตว์ ดังที่พบเครื่องมือเหล่านี้

(1) Larouse Incyclopedia of Mythology (London : Paul Hamlyn Ltd., 1959), p 6.

(2) Helen Gardner. เรื่องเดิม., p 30.

นี้ตามริมฝั่งแม่น้ำ Thames, Somme, Nile, The Zambezi นอกจากนั้นยังรู้จักเอากระดูกมาทำหัวลูกศรและเบ็ดตกปลา (1) แต่เครื่องใช้ไม้สอยในสมัยนี้ มักทำขึ้นอย่างหยาบ ๆ เครื่องมือในลักษณะเดียวกันนี้พบทางตะวันตก ทางเหนือ และทางภาคกลางของยุโรป ทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียและทางตะวันออกเฉียงใต้ของเอเชีย (2)

มนุษย์สมัยหินเก่า ได้ผลิตศิลปกรรมไว้มากมาย ที่สำคัญคือ มนุษย์นีแอนเดอร์ทัล (Neanderthal) เป็นมนุษย์ที่อยู่ในช่วงกลางสมัยหินเก่า (ระหว่าง 140,000 - 40,000 ปี) (3) พวกนี้เริ่มมีการฝังศพ และเป็นนักล่าช้างแมมมอท (Mammoth) ด้วยหอก (4)

การล่าสัตว์ในสมัยก่อนหากได้ชัยชนะก็เพราะมีโชคเข้าข้าง ความมัวเมาในธรรมชาติจึงทำให้พวกเขาเชื่อว่าเรื่องอำนาจที่เหนือธรรมชาติและเรื่องวิญญาณ กล่าวกันว่าคนที่มนุษย์นีแอนเดอร์ทัล รู้จักวิธีฝังศพก็อาจจัดเป็นต้นเค้าของศาสนาได้ ในชีวิตความเป็นอยู่สมัยนั้นทุกคนต้องต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ดังนั้น เชื่อกันว่าคนในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เช่นในยุคนี้ อาจจะมีการบูชาสัตว์ก็ได้ ภาพวาดที่ผนังถ้ำบางแห่งอาจเป็นหลักฐานยืนยันคำพูดนี้ได้ชัดเจนขึ้น

พวกออลริกเนเซียน เป็นมนุษย์สมัยหินเก่ากลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศฝรั่งเศสและทางตอนเหนือของประเทศสเปน และได้สร้างศิลปกรรมไว้อย่างสวยงามดังปรากฏในถ้ำ La Pileta Cave ถ้ำ Malaga หรือถ้ำ Lascaux โดยนิยมเขียนภาพด้วยเส้นเดียว เป็นภาพแบน ส่วนพวกแมกดาเลเนียนเป็นมนุษย์ปลายสมัยหินเก่าที่เข้ามาอยู่ทางตะวันตกของประเทศฝรั่งเศสพวกนี้มีสังคมที่เจริญขึ้น จากภาพเขียนบนผนังถ้ำที่ The Cavern of the Trois - Freres in the Ariège department

---

(1) Grahame Clark. เรื่องเดิม., p 25 - 35.

(2) เรื่องเดียวกัน ; หน้าเดียวกัน.

(3) Larouse, เรื่องเดิม., p 6.

(4) Pierre Grimal (ed). Larouse World Mythology (London : The Hamlyn Publishing Group Ltd., 1969). pp 20 - 21.

ทักให้ทราบว่ามีมนุษย์ในสมัยนี้เชื่อเรื่องวิญญาณและสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เพราะมีภาพสำคัญ
อยู่ 3 ภาพ ภาพที่อยู่ซ้ายมือสุดเป็นภาพคนใส่หนังสัตว์ยืนตัวตรงแต่มีหางเป็นแมว มีขาและ
แขนเหมือนคน บางรูปก็มีตัวเป็นคนมีหัวเป็นวัวโบราณ ภาพเหล่านี้แสดงท่าเคลื่อนไหว จึงดู
เหมือนรูปคนเหล่านั้นเดินราบตามจังหวะ ภาพดังกล่าวที่เขียนขึ้นนี้คงจะเป็นการเขียนตาม
นิยายปรำปรา หรือเรื่องของเวทย์มนต์คาถาที่ใช้ในการล่าสัตว์ซึ่งมีความจำเป็นต่อการดำรง
ชีวิต (1) ศิลปกรรมของชาวแมกดาเลเนียน ได้แก่ Statuettes of the Gravettian
hunters ภาพวาด ภาพสลักหิน ภาพลายเขียนสี 3 มิติ ภาพสามเส้นที่บริเวณ Franco -
Cantabrian

นอกจากนั้น ความอุดมสมบูรณ์ยังเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของพวกเขา
กว่าสิ่งใด จากภาพวาดหญิงถือเขาวัวโบราณ ที่ La Madeleine แล้วยังได้พบภาพสลักหิน
เป็นรูปหญิงถือเขาวัวโบราณที่มีรูปร่างขยายในสัดส่วนต่าง ๆ จนเกินความเป็นจริง อีกมาก
มาย วัฒนธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นของพวกแมกดาเลเนียนซึ่งพวกออรีกเนเซียน มิได้ปฏิบัติกัน (2)

มนุษย์สมัยหินเก่ามีความเชื่อในเรื่องของวิญญาณแล้ว เพราะจากการขุดค้นพบ
โครงกระดูก จะเห็นว่ามีกระดูกอย่างเป็นระเบียบ ทั้งมีการประดับร่างกายด้วยเครื่อง
ประดับหลายชนิด นอกจากนั้นยังมีเครื่องปั้นดินเผาวางไว้รอบๆ ส่วนศีรษะของโครงกระดูกด้วย
ที่โครงกระดูกและกระดูกศีรษะจะมีดินสีแดงปกคลุมอยู่ การทำเช่นนี้เชื่อว่าเป็นการให้ชีวิต
และให้พลังกับผู้ตาย ที่ Hoteaux ของฝรั่งเศสได้พบโครงกระดูกของพวกแมกดาเลเนียน
นอกจากที่กระดูกศีรษะจะมีดินสีแดงคลุมอยู่แล้วศีรษะจะมีหินก้อนใหญ่วางอยู่ ข้าง ๆ หิน
ก้อนใหญ่นี้จะมีเครื่องมือหินและเศษเขากวางเรนเดียร์ เชื่อกันว่าการทำพิธีกรรมดังกล่าวคง
เริ่มจากพวกแมกดาเลเนียนเช่นกัน (3) เนื่องจากพวกเขาเชื่อว่าโลกหน้าที่วิญญาณต้องไป
อยู่นั้น มีทุกอย่างเหมือนโลกที่พวกเขามีชีวิตอยู่ เราจึงได้เห็นของที่ฝังลงไปกับศพอย่างมา
มายดังได้กล่าวมาแล้ว

(1) Jean Rude1. เรื่องเดิม., p 10.

(2) Larouse. เรื่องเดิม., p 3.

(3) เรื่องเดียวกัน., p 6.

สมัยหินกลาง (C. 9,000 B.C. - 6,000 B.C.)

หลังจากยุคหินเก่าได้มีการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ ทากให้สัตว์ชนิดต่าง ๆ เช่นกวางเรนเดียร์ ช้างแมมมอธ หมีขึ้นไปทางเหนือ ผู้คนที่เคยอาศัยอยู่ตามถ้ำก็ทิ้งถ้ำไป จึงเป็นช่วงของยุคใหม่เรียกว่ายุคหินกลาง มนุษย์ในสมัยนี้สร้างงานศิลปะไว้อย่างสวยงามและมีชีวิตจิตใจ ดังเช่น ภาพเขียนที่เพิงผาซึ่งอยู่ระหว่างเทือกเขาทางตะวันออกของสเปน ที่เรียกกันว่า Spanish Levant ได้มีผู้พบภาพเขียนอันสวยงามนี้ในปี ค.ศ. 1903 การเขียนภาพสัตว์แสดงกล้ำเนื้อได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งท่าทางของสัตว์แบบต่าง ๆ เป็นไปอย่างธรรมชาติ (1) แต่การเขียนภาพคนกลับเป็นการเขียนอย่างง่าย ๆ ซึ่งมีทั้งภาพเดี่ยวและเป็นกลุ่ม ที่เราไม่เคยพบในที่ใดเลยนอกจากถ้ำ Lascaux (2) จากภาพวาดดังกล่าว ทากให้ประมาณได้ว่า มนุษย์ในสมัยหินกลางคงมีความเจริญทางด้านสังคมและวัฒนธรรมมาก

งานสมัยนี้นิยมเขียนภาพคนล้อมสัตว์ ซึ่งน่าจะหมายถึงการล่าสัตว์ การเขียนภาพในลักษณะดังกล่าวเชื่อว่าคงได้แบบอย่างมาจากทางแอฟริกา โดยผ่านมาทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทั้งนี้เพราะพบว่าทั้งที่เมดิเตอร์เรเนียนและแอฟริกามีภาพเขียนที่เพิงผา คล้ายกับภาพเขียนที่ Spanish Levant มาก และเชื่อกันว่าการเขียนภาพในลักษณะดังกล่าวคงเริ่มกันมาประมาณ 8,000 B.C. และเลิกนิยมมาประมาณ 3,000 B.C. (3)

การเขียนภาพบุคคลที่น่าสนใจอีกภาพหนึ่งคือภาพนักรบ 5 คน ที่พบที่ Gasulla gorge บุคคลในภาพสูงประมาณ 5 นิ้ว แต่ละคนแสดงท่าทางเคลื่อนไหว ซึ่งอาจจะเป็นการเต้นรำในงานพิธีบูชาขันธ์ก็ได้ การเขียนภาพคนแผ่นหินหรือที่เพิงผาในสมัยนี้เป็นการบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังที่พบในถ้ำ และในขณะเดียวกัน ก็คงใช้ที่ดังกล่าวเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ ทางด้านความเชื่อด้วย ทั้งนี้เพราะบริเวณใกล้เคียง ๆ นั้น มีที่ที่เหมาะสมต่อการเขียนภาพมากมายแต่กลับไม่มีการเขียนภาพเลย (4)

(1) Helen Gardner. เรื่องเดิม; p 30.

(2) เรื่องเดียวกัน., p 29.

(3) เรื่องเดียวกัน., p 30 - 31.

(4) เรื่องเดียวกัน., p 32.

เรื่องราวของคนในยุคนี้ เราทราบจากภาพเขียนเท่านั้น ทำให้เรารู้เรื่องแนวทางการดำรงชีวิตของพวกเขาไม่น้อยมาก พวกเขานอกจากจะอาศัยอยู่ในถ้ำแล้ว ยังรู้จักจับสัตว์น้ำ สัตว์เป็นอาหาร อาหารที่ใช้ก็จะมีพวกธัญ ปลูกสร ขอตกปลา ทรายกร้าจับปลาเป็นต้น (1)

สมัยหินใหม่ (C. 6,000 B.C. - 3,500 B.C.)

พวกนี้มีความเจริญมาก เป็นกลุ่มนักกสิกรรมกลุ่มใหญ่ มีการปลูกข้าวเก็บเกี่ยว ข้าว สัตว์เลี้ยงมีพวกแกะ แพะ เนื่องจากมนุษย์สมัยนี้มีความเจริญในทุกด้าน ชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาจึงดีขึ้นด้วย พวกเขารู้จักนำเอาทองแดงมาใช้ รู้จักทำเครื่องปั้นดินเผา รูปแบบต่าง ๆ รู้จักขัดเงาอาวุธ ได้พบเครื่องใช้และเครื่องมือดังกล่าวมากมาย (2) อีกทางฝั่งตะวันออกของเมดิเตอร์เรเนียน

ชุมชนในสมัยหินใหม่ แต่ละหมู่บ้านคงมีผู้คนเป็นร้อย มีการทำกสิกรรม มีความเชื่อเรื่องศาสนา รู้จักนำเอาเวทย์มนต์คาถามาใช้ มีการบูชาเทพเจ้า บูชาสัตว์ ยกย่องเทพว่าเป็นผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติทั้งปวง พวกเขาเชื่อในเรื่องวิญญาณ จึงได้มีการกราบไหว้ทุกอย่างนิยมทำทักนากาก ทำรูปเคารพ อันได้แก่ เทพ สัตว์ (3)

ในสมัยนี้เริ่มมีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เก่าที่สุด แสดงออกมานับรูปวัฒนธรรมหินใหญ่ (Megalithic culture) ที่เรียกกันว่า Menhir หรือ Dolmens เชื่อกันว่าอันที่ตั้งกล่าวเป็นสุสานที่ประกอบไปด้วย หินก้อนสี่เหลี่ยม และมีหลังคาคลุมในลักษณะแบนเรียบ (4) วัฒนธรรมนี้พบที่อังกฤษที่ Salisbury plain, Wiltshire มีอายุประมาณ 2,000 B.C.

---

(1) Grahame Clark. เรื่องเดิม., p 109.

(2) เรื่องเดียวกัน., p 16,62.

(3) Bernard S. Myers. Art and Civilization (London : Paul Hamlyn Ltd; 1967), p 11.

(4) เรื่องเดียวกัน., p 12.

สำหรับเครื่องปั้นดินเผา มักเคลือบด้วยสีสวยงาม มีลวดลายประดับเป็นลายเรขาคณิตตั้งที่พานอียิปต์ เมโสโปเตเมียและอิหร่าน สำหรับเครื่องปั้นดินเผาของอิหร่านมีอายุราว 4,000 B.C. ถือว่าเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่สวยงามที่สุดของสมัยหินใหม่

สมัยโลหะ (C. 2,700 - 750 B.C.)

เป็นช่วงที่มนุษย์รู้จักนำเอาโลหะมาใช้ทำเป็นอาวุธและภาชนะทุกชนิด รวมทั้งเครื่องประดับด้วย วัฒนธรรมต่าง ๆ เข้าสู่ยุคใหม่ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เช่น กรีก ประมาณ 2,700 - 2,600 B.C. ภาคกลางของยุโรปประมาณ 1,900 B.C. สแกนดิเนเวีย ประมาณ 1,500 B.C. เป็นต้น

สังคมของมนุษย์ยุคโลหะมีความเจริญมากกว่าสมัยหินใหม่ รู้จักนำเอาโลหะมาหลอมทำเป็นเครื่องมือ มีความรู้เรื่องเทคโนโลยีสูงมาก

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

เมื่อนักศึกษาย่านเรื่องศิลปะก่อนประวัติศาสตร์ของยุโรป สมัยหินเก่า สมัยหินกลาง สมัยหินใหม่ และสมัยโลหะจบแล้ว ให้นักศึกษาเติมข้อความลงในช่องว่างให้ได้ใจความสมบูรณ์

1. ในยุคที่มนุษย์ยังไม่มีตัวอักษร _____ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เราไปถึงชีวิตความเป็นอยู่และสังคมในสมัยนั้น ๆ ได้
2. ศิลปกรรมยุคเก่าสุดที่มนุษย์เหลือไว้ให้ชาวโลกคือ _____
3. สมัยหินเก่าภาษาอังกฤษเรียกกันว่า _____
4. สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในยุโรปแบ่งได้ _____ สมัยดังนี้คือ
  1. _____
  2. _____
  3. _____
  4. _____
5. ภาพเขียนที่สำคัญในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่พบตามถ้ำเรียกว่า _____
6. ถ้าที่พบภาพเขียนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของยุโรปกระจายอยู่ _____ ของประเทศสเปน

7. ศิลปกรรมยุคแรกเริ่มที่พบในยุโรปมีเพียง _____ และ _____
8. ถ้ำ Altamira อยู่ _____ ประเทศสเปน ถูกค้นพบในปี ค.ศ. _____
9. ถ้ำ Lascaux อยู่ในประเทศ _____
10. ภาพเขียนบนผนังถ้ำที่พบในศิลปะสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุโรปมักเป็น _____ เช่น _____
11. ภาพเขียนบนผนังถ้ำสมัยหินเก่าตอนปลาย จากลักษณะของการเขียนอาจแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ _____ และ _____
12. ลักษณะการเขียนภาพแบบอริกเนเซียน คือ _____
13. ลักษณะการเขียนภาพแบบแมกดาเลเนียนคือ _____
14. มนุษย์สมัยหินใหม่มีการดำรงชีวิตที่ดีกว่าสมัยหินกลางคือรู้จัก _____
15. รูปร่างที่ Cap Blanc เป็นอย่างไร _____
16. Venus of Willendorf ทำขึ้นมาเพื่อ _____
17. มนุษย์นีแอนเดอร์ธัล เป็นมนุษย์ในสมัย _____
18. วัฒนธรรมหินใหญ่นับเป็นสถาปัตยกรรมกลุ่มแรกสุด พบในสมัย _____
19. เครื่องปั้นดินเผาในสมัยหินใหม่มีลักษณะดังนี้ _____
20. สังคมของมนุษย์ในสมัยโลหะคือ _____
21. ภาพเขียนก่อนประวัติศาสตร์ในผนังถ้ำมักเขียนด้วย _____
22. รูปร่างรูปปั้นวิเนสมีลักษณะ _____
23. มนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์เชื่อในเรื่องวิญญาณเพราะ _____
24. เครื่องปั้นดินเผาที่สวยงามที่สุดของสมัยหินใหม่คือ _____
25. มนุษย์ในสมัยหินใหม่มีสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ดังนี้คือ _____

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ของอินเดีย

มนุษย์ยุคแรกเริ่มของอินเดียอาศัยอยู่แถบคาบสมุทรเดคขานมาก่อน เพราะได้พบเครื่องมือหินและภาพวาดที่ผนังถ้ำอย่างกระจุกกระจายตามบริเวณลุ่มแม่น้ำโคธาวารี (Godavari Valley) ของรัฐ ไฮเดอราบัด (Hyderabad) โดยพบที่ Kurnool, Guntur, Nellore, Cuddapah และ North Arcet ในบริเวณดังกล่าวได้พบแหล่งผลิต

เครื่องมือ หลักฐานเหล่านี้ได้พบทางภาคกลางของ อินเดีย แต่ที่รัฐ เบงกอลมีการขุดพบ
ขุดพบแล้ว (1)

มนุษย์เหล่านี้มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ เล่าสัตว์เป็นอาหาร อาวุธที่ทำขึ้น นอก
จากจะใช้เป็นเครื่องมือแล้ว ยังไว้ใช้สำหรับการต่อสู้กับสัตว์ใหญ่ ๆ บางชนิดอีกด้วย พวกเขา
ไม่รู้จักรถการตั้งบ้านเรือน ไม่รู้จักทำเครื่องปั้นดินเผา ทั้งนี้เพราะผู้คนเหล่านี้เป็นพวกเร่ร่อน
ยังไม่มีที่ตั้งถิ่นฐานแน่นอน

ในบริเวณเดียวกันนี้ ได้พบวัฒนธรรมหินกลาง พบหลักฐานที่ถ้ำ The Great
Billa Surgam Cave ใน Kurnool (2) ลักษณะการเขียนภาพที่ปรากฏในถ้ำไม่ว่าจะ
เป็นรูป คน สัตว์หรืออาวุธ เครื่องใช้ จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับภาพเขียนในถ้ำของประเทศ
ฝรั่งเศสตามแนวของพวกแมกดาเลเนียน การที่ขุดพบภาพเขียนของสมัยหินเก่านี้ เชื่อกัน
ว่าภาพเขียนเหล่านี้ อาจจะถูกทำลายไปแล้ว

มนุษย์สมัยหินกลางของอินเดีย คงได้รับอิทธิพลจากภายนอก จึงทำให้เปลี่ยนแปลง
จากสภาพสมัยหินกลางมาสมัยหินใหม่เลยทีเดียว กล่าวคือรู้จักเลี้ยงสัตว์ สัตว์เลี้ยงมี
สุนัข แพะ แกะ วัว กระบือ และ รู้จักการเพาะปลูกพืช เช่น ข้าว สาสาลี รวมทั้งผลไม้อื่น
ชนิดต่าง ๆ เช่น มะม่วง รู้จักการล่าสัตว์ พวกเขาคงอยู่กันเป็นกลุ่มใหญ่ และจะมีบางกลุ่มกระ
กระจายไปอยู่ยังเขตอื่น ๆ ของอินเดีย แต่จากหลักฐานทางโบราณคดี ก็ยังคงกล่าวได้ว่าส่วนใหญ่
ยังคงอาศัยอยู่ทางใต้ โดยเฉพาะแถบ Salem Anantapur Kurnool Bellary และ
Hyderabad (3)

เครื่องมือเครื่องใช้ที่พบในสมัยนี้ มีทั้งเป็นเครื่องมือหินขัด เช่น ขวานหินขัด
เขาสัตว์ ฆ้อน ภาชนะหิน รูปคนและสัตว์ที่สลักจากหิน ดูกดาหินเผา เป็นต้น

เครื่องปั้นดินเผาที่ทำขึ้นในสมัยนี้ นิยมนำมาเผาสุกเพื่อใส่กระดูกของคนตาย เช่นพบที่

(1) Srinivasa Ayyangar, *The Stone Age in India*. (New Delhi : Offset
Printers, 1982), p 8.

(2) เรื่องเดียวกัน., p 16.

(3) เรื่องเดียวกัน., p 25 - 29.

district of Anantapur, Cuddapah. Karnool, Mysore, Hyderabad, Salem, Baroda, Kathia War นอกจากนั้นยังพบในภาคอื่น ๆ อีกมากมาย (1)

เครื่องปั้นดินเผานิยมทำทั้งแบบสีพื้นและแบบมีลวดลายประดับ มีทั้งชนิดผิวเคลือบสี สลักลวดลาย เขียนลายลงบนพื้นภาชนะและแบบชนิดผิวขัดมัน

มนุษย์สมัยหินใหม่ รู้จักการไร่เหล็กแล้ว ดังหลักฐานที่พบที่คาบสมุทรเดคชาน และรัฐมหาราษฏร์ คนสมัยโลหะก็คงได้รับความนิยมนในการไร่เหล็กจากสมัยหินใหม่และยังได้รู้จัก การนำ ทอง เงิน ทองแดง มาใช้อีกด้วย (2)

วัฒนธรรมโหมเหินโจดาร์และฮาร์ปปา

วัฒนธรรมที่เจริญขึ้นแถบลุ่มแม่น้ำสินธุ เมืองโหมเหินโจดาร์ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำสินธุฝั่งขวาในแคว้นสินธุ และเมืองฮาร์ปปา ตั้งอยู่ในแคว้นปัญจาบ วัฒนธรรมนี้จัดเป็นวัฒนธรรมที่เจริญขึ้นในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ของอินเดีย ทั้งนี้เพราะพบหลักฐานทางโบราณคดีทั้งสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ (3)

หลักฐานก่อนประวัติศาสตร์ที่พบคือ ตราประทับที่ทำด้วยหินสูปในรูปต่าง ๆ ที่พบทั้งในแคว้นปัญจาบ และแคว้นสินธุ มีจำนวนเป็นร้อย ที่มีอายุเก่าแก่มาก ๆ ก็มี จากลวดลายตราประทับนี้แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมนี้ต้องเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสุเมเรียนแห่งอาณาจักรเมโสโปเตเมีย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ทางตะวันออก (4)

วัฒนธรรมที่เจริญขึ้นก่อนโหมเหินโจดาร์ และฮาร์ปปา คือ วัฒนธรรม อัมเรียน (Amrian Culture) จากหลักฐานทางโบราณคดีได้ขุดพบวัฒนธรรมอัมเรียน ที่เมือง Amri ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองโหมเหินโจดาร์ ไป 100 ไมล์ และพบที่เมือง Kot - Digi ซึ่งอยู่ฝั่ง

---

(1) เรื่องเดียวกัน., p 30 - 35.

(2) เรื่องเดียวกัน., p 261..

(3) Panchanan Mitra. Prehistoric India, Its Place in the World's Culture. (Delhi : Bharatiya Publishing House, 1979), p 264.

(4) เรื่องเดียวกัน ; p 261.

ซ้ายของแม่น้ำสินธุ นอกจากนั้นยังได้พบวัฒนธรรมนี้อีกที่เมือง Kalibangan และเขต Saravati ใน Ganganagar แห่งรัฐ Rajasthan (1)

ดังนั้นการเจริญขึ้นของโรมเหินโจดาร์ และฮาร์ปปา คงได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมสุเมเรียนและวัฒนธรรม อัมเรียน จึงได้ทำที่ 2 เมืองนี้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการทำป้อมปราการล้อมเมืองบนเนินดิน แม้แต่เครื่องปั้นดินเผาของชาวอัมเรียนก็ได้ให้อิทธิพลแก่พวกโรมเหินโจดาร์ และฮาร์ปปามากเหลือเกิน เช่นมีรูปแบบและลวดลายคล้ายของวัฒนธรรมอัมเรียน นอกจากนั้นสีของดินที่นำมาทำเครื่องปั้นดินเผาจะนำสีพื้นจากสีครีมไปถึงสีชมพู และมีทั้งชนิดเคลือบและชนิดไม่เคลือบ การเขียนลายจะมีทั้งลายสีดำ สีน้ำตาลเข้ม หรือแดง การทำที่ทั้งชนิดใช้แป้นหมุนและใช้มือ เครื่องปั้นดินเผากลุ่ม Amrian Pottery และ Kot-Dijian Pottry (2) ได้ให้อิทธิพลต่อการทำเครื่องปั้นดินเผาของโรมเหินโจดาร์และฮาร์ปปามากเพราะพบว่าวัฒนธรรมโรมเหินโจดาร์และฮาร์ปปายังมีการทำลวดลายสืบต่อมา เช่น ทำเครื่องปั้นดินเผา พื้นดำเคลือบสีแดง และมีจุดสีเทากระจายอยู่ทั่วไป ดินที่นำมาปั้นก็มีคุณภาพดีเช่นเดียวกับของ Amrian Pottery ลวดลายที่เขียนก็มักเป็นลายเรขาคณิต ลายวงกลม ลายพันธุ์พฤกษา ลายใบปาล์ม ส่วนสัตว์ที่พบบนลายภาชนะดินเผาก็มีลาย วัว แพะ งู antelope แต่นิยมทำเป็นลายนกยูง (3)

วัฒนธรรมโรมเหินโจดาร์ และฮาร์ปปา เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว จากอิทธิพลของวัฒนธรรมสุเมเรียนและอัมเรียน จากการขุดค้นของสองเมืองดังกล่าว ทำให้รู้ว่า เมืองทั้งสองเป็นเมืองที่เจริญขึ้นจากการค้าที่มีแหล่งใหญ่สำหรับผลิตเครื่องปั้นดินเผา มีสิ่งก่อสร้างมากมาย มีบ้าน มีตลาด ร้านค้า สถานที่ทำงานโดยสร้างจากอิฐในชั้นฐานแล้วต่อด้วยไม้ในชั้นสูงชัน ผู้คนในวัฒนธรรมนี้ เป็นนักธุรกิจแต่แปลกที่ไม่นิยมทำลวดลายประดับสิ่งก่อสร้างเลย จากผังเมืองของทั้งสองเมือง แสดงให้เห็นว่ามีการวางผังเมืองอย่างมีระบบ ทั้งนี้เพราะมีถนน

---

(1) Omi Manchanda. A Study of the Harappan Pottery. (Delhi : Oriental Publishers, 1972), p 181.

(2) เรื่องเดียวกัน., p 183 - 184.

(3) เรื่องเดียวกัน., p 1.

สายสำคัญและมีถนนสายอื่น ๆ ตัดออกไปจากสายใหญ่ทั้งทางทิศเหนือและทิศใต้ ทิศตะวันออก และตะวันตก โดยยึดหลักความสมดุลย์ ผังของเมืองทั้งสองนี้จัดได้ว่าเป็นผังที่สมบูรณ์แบบที่สุดของ วัฒนธรรมเมโสโปเตเมีย สำหรับการก่อสร้างที่รู้จักใช้อิฐนั้นอาจจะรับแบบอย่างจากชาวเมโสโปเตเมียก็ได้ แต่ผิดกันตรงที่ชาวเมโสโปเตเมียใช้อิฐเผาไฟ แต่ชาวเมโสโปเตเมียใช้อิฐตากแห้ง การที่รู้จักใช้อิฐเผาไฟทำให้คิดไปว่าชาวเมโสโปเตเมียและฮารับปากคงมีป่าไม้หนาแน่นพอจะเผาอิฐจากแนวมหาศาลาได้และพื้นที่โดยทั่วไปของวัฒนธรรมนี้คงอุดมสมบูรณ์มาก คงมีแห่งแล้งเหมือนทุกวันนี้เป็นแน่นอน (1) แม้แต่แบบอย่างการทอวงรังแคบ ๆ เจาะเข้าบ้านผนังสถาปัตยกรรมเรียกว่า niches ก็ได้รับแบบอย่างจากศิลปะเมโสโปเตเมียเช่นกัน (2)

ที่สองแห่งนี้มาดีพบแหล่งศาสนสถานเลย พบแต่สระอาบน้ำขนาดใหญ่ และขนาดเล็กมากมาย ซึ่งอาจจะทำขึ้นไว้สำหรับแต่ละบ้านก็ได้ (3)

รูปชายมีเคราที่พบที่เมโสโปเตเมีย สลักคล้ายนักบวชผู้ทางศาสนา หรือน่าจะเป็นเทพเจ้าก็ได้ มีลักษณะคล้ายกับที่พบในเมโสโปเตเมีย และสาวชายมีเครานั้นสลักจากหินปูนมีความสวยงามมาก ทำทางและหน้าตาไม่มีความเป็นอินเดียเลยแม้แต่น้อย สำหรับชายเต็นราเชื่อกันว่าน่าจะเป็นต้นเค้าพระศิวะ สลักจากหินปูนเช่นกัน นอกจากนั้นก็พบรูปหญิงเชื่อว่าเป็นการบูชาเพศแม่ มีลักษณะของความอุดมสมบูรณ์เหมือนกับที่พบที่เมโสโปเตเมียและที่อิหร่าน

วัฒนธรรมนี้เจริญอยู่ประมาณ 800 ปี มีพวก Jhukar เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมต่อมาเมื่อพวกอารยันเข้ามาแล้ว วัฒนธรรมนี้จึงได้จบสิ้นลง

การจบสิ้นลงของวัฒนธรรมเมโสโปเตเมีย ก็ยังคงเป็นปริศนาเช่นเดียวกับการเริ่มต้นกล่าวอย่างแน่ชัดไม่ได้ว่า วัฒนธรรมที่เสื่อมลงอย่างฉับพลันเพราะผสมกับวัฒนธรรมอื่น หรือว่าถูกวัฒนธรรมอื่นบุกรุก แล้วถูกกลืนหายไป แต่ผลก็คือเมืองทั้งสองนี้ถูกทิ้งร้างไปก่อนที่

(1) Omi Manchanda. เรื่องเดิม., p 13.

(2) เรื่องเดียวกัน., หน้าเดียวกัน.

(3) เรื่องเดียวกัน., p 13.

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

เมื่อนักศึกษาอ่านหัวข้อสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของอินเดียและวัฒนธรรมโมहनโจดาโร และฮารัปปาแล้ว ให้นักศึกษาเติมคำในช่องว่างให้สมบูรณ์

1. เครื่องมือหินและถ้ำที่มีภาพวาดของอินเดียพบใน _____
2. เครื่องมือหินของอินเดียเก่าสุดมีเพียงสมัย _____
3. มนุษย์ในสมัยหินกลางของอินเดียมีความเป็นอยู่ดังนี้ _____
4. เครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของอินเดียมีลักษณะดังนี้ _____
5. วัฒนธรรมโมहनโจดาโร และฮารัปปา เจริญขึ้นเพราะ _____
6. สมัยหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างก่อนประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ของอินเดียคือ _____
7. หลักฐานก่อนประวัติศาสตร์ที่พบในวัฒนธรรมโมहनโจดาโร และฮารัปปาคือ _____
8. สิ่งที่สุดค้นพบที่เมืองโมहनโจดาโร และฮารัปปา คือ _____
9. วัฒนธรรมโมहनโจดาโรและฮารัปปาลึ้นสุดลงเพราะ _____
10. สิ่งที่ไม่พบในเมืองโมहनโจดาโรและฮารัปปาคือ _____

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย

การค้นพบมนุษย์วานรในประเทศไทยจีนและประเทศอินโดนีเซีย ในระหว่างปี คศ. 1927-1937 ท้าให้นักมนุษยวิทยาหันมาสนใจประเทศไทย โดยตั้งสมมุติฐานว่าในประเทศไทยน่าจะพบโครงกระดูกมนุษย์ดึกดำบรรพ์บ้าง หลังจากนั้นก็มีผู้รู้เข้าทำการค้นคว้าในเมืองไทย เช่น ดร. เดวิดสัน แมลลิก ศาสตราจารย์วิชากายวิภาคแห่งมหาวิทยาลัยกรุงปักกิ่ง ได้เข้ามาค้นหาโครงกระดูกมนุษย์ดึกดำบรรพ์ (fossil man) ระหว่างปี คศ. 1927 - 1928 และนาย Ivor H.N. Evans นักชาติพันธุ์วิทยาชาวอังกฤษได้เข้ามาสำรวจภาคใต้

(1) Benjamin Rowland. The Art and Architecture of India Buddhists, Hindu, Jane. (Great Britain : Penguin Book, INC ; 1953), p 12.

ของไทย ศาสตราจารย์ชาวสวิสคือ Fritz Sarasin ได้เข้ามาสำรวจทางภาคเหนือของไทย และได้พบเครื่องมือหินกะเทาะเป็นคนแรก แต่เรื่องก่อนประวัติศาสตร์ของไทยนั้นเป็นที่สนใจของชาวโลกก็หลังจากการค้นพบเครื่องมือหิน ของนักโบราณคดีของชาวฮอลันดา H.R. Van Heekeren ซึ่งถูกกองทัพญี่ปุ่นจับเป็นเชลยศึกโดยใช้ให้สร้างทางรถไฟจากหนองปลาจุกไปถึงด่านเจดีย์สามองค์ในระหว่างปี คศ. 1943-1944 จากนั้นมาก็มักโบราณคดีหลายคนได้เข้ามาสำรวจแหล่งก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ซึ่งบางครั้งก็ได้ร่วมมือกับกรมศิลปากรของไทยด้วย (1)

ยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของไทย แบ่งได้เป็น 4 ยุค ดังนี้

1. สมัยหินเก่า (C 50,000 - 10,000 B.C.)

ประเทศไทยมีแหล่งอาศัยของคนสมัยหินเก่ามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคเหนือและภาคตะวันตก แต่เขตที่มีการสำรวจแรกสุด โดยศาสตราจารย์ฟริทซ์ สารสิน ในปี คศ. 1931 คือ เชียงใหม่ เชียงราย ราชบุรี ลพบุรี และสิ่งของที่พบนั้นได้เรียกชื่อว่า Siamian เครื่องมือหินในสมัยนี้จะทำจากหินกรวด หรือเรียกอีกอย่างว่า หินแม่น้ำโดยนำมากระเทาะอย่างหยาบ ๆ และง่าย ๆ ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับเครื่องมือหินสมัยหินเก่าของยุโรป เครื่องมือที่พบมีขวานก้านหิน เครื่องมือใช้ขุดดินเศษที่ทำด้วยหินกรวดแบนและบาง เครื่องมือหินปลายแหลมที่ทำจากหินปูน มนุษย์ในสมัยนี้มีชีวิตความเป็นอยู่แบบเร่ร่อนและท่องเที่ยวหาอาหาร สัตว์ ใบตามที่แตกต่างกัน อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง (2) เครื่องมือของสมัยหินเก่านี้เรายังได้พบที่ถ้ำพระ จ. เชียงราย ถ้ำฤๅษี เขตถ้ำ จ. ราชบุรี ถ้ำไทรบ้าน อ. จอมทอง จ. เชียงใหม่ เป็นต้น (3) ที่จังหวัดกาญจนบุรี บริเวณบ้านเก่า ต. จระเข้เผือก อ. เมือง ได้พบเครื่องมือเหล่านี้มากที่สุด ส่วนมากจะทำจากหินควอทซ์ หินทราย หินเคลย์สโตน โดยเฉพาะแถบ

---

(1) จีน อยู่ดี. สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย. (พระนคร : ศิวพรการพิมพ์, 2510), หน้า 1 - 3.

(2) นางพญา สุขวนิช. การตั้งพื้นฐานของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์. (พระนคร : โรงพิมพ์เจริญกิจ, 2527), หน้า 8 - 10.

(3) เรื่องเดียวกัน., หน้า 12.

ริมฝั่งแม่น้ำแคว เรียกกันว่าวัฒนธรรมเพงน้อยเอียน (1) แม้ว่าจะได้พบเครื่องมือสมัยหินเก่ามาก เพียงใดก็ตามแต่ไม่เคยพบโครงกระดูกของคนสมัยหินเก่าเลย ดังนั้นจึงไม่มีหลักฐานแน่นอนที่จะกล่าวว่าคนสมัยหินเก่าเป็นคนพวกใด

สำหรับการขุดค้นที่ลพบุรีและราชบุรีนั้น นอกจากจะได้พบเครื่องมือหินกะเทาะมากมายแล้วยังได้พบเปลือกหอย นก (Cyclophoridae) หอยนาบินา (Nanina) และหอยแครง จึงทำให้สันนิษฐานได้ว่า มนุษย์สมัยหินเก่าเหล่านี้คงอยู่ไม่ไกลไปจากทะเลมากนัก

- (1) ชิน อยู่ดี, คนก่อนประวัติศาสตร์. (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512). หน้า 7 - 8 และ สุด แสงวิเชียร. เรื่องก่อนประวัติศาสตร์ของประเทศไทย, (พระนคร : โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ, 2517), หน้า 2 - 3. ซึ่งกล่าวถึงที่มาของวัฒนธรรมเพงน้อยว่า "ร่องรอยของคนก่อนประวัติศาสตร์สมัยหินเก่าในประเทศไทย ได้มาปรากฏชัดเจนขึ้นเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองแผ่เข้ามาในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย กองทัพญี่ปุ่นที่รบชนะดินแดนหลายแห่งในแถบนี้ของโลก ได้วางแผนยกไปรุกรมประเทศพม่า ซึ่งขณะนั้นอยู่ในปกครองของประเทศอังกฤษโดยสถานีทหารและสัมภาระจีนจากประเทศซึ่งรวมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นขณะนั้นกองทัพญี่ปุ่นจึงสร้าง ทางรถไฟขึ้นจากบริเวณหนองปลาตูก ผ่านจังหวัดกาญจนบุรีเข้าสู่เมืองมะละหม่งของประเทศพม่า ในการสร้างทางรถไฟนี้กองทัพญี่ปุ่นได้กวาดต้อนเชลยศึกจากประเทศอินโดนีเซีย มลายู มาเป็นแรงงานส่วนหนึ่งในหมู่เชลยเหล่านี้เป็นนักโบราณคดีและนักศึกษาชาวฮอลันดา ขณะถูกบังคับให้ทำงานอยู่ได้พบเครื่องมือหินหลายก้อนที่ทำขึ้นโดยมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่พบคือบริเวณใกล้สถานี "บ้านเก่า" ห่างจากตัวเมืองกาญจนบุรีขึ้นไปทางตะวันตกเฉียงเหนือที่หลักกิโลเมตร 145 หรือ 35 กิโลเมตรจากตัวเมือง ตัวผู้พบพียงสาเนียง ชาวพื้นเมืองไม่ออก คำว่า "แควน้อย" ได้ยินเป็น "เพงน้อย" ภายหลังจากได้รับการยืนยันจากผู้ชำนาญว่า เครื่องมือที่พบเป็นเครื่องมือสมัยหินเก่าแน่ ท่านก็ใช้ชื่อวัฒนธรรมเครื่องมือหินเก่าของประเทศไทยว่า "วัฒนธรรมเพงน้อย" หรือเพงน้อยเอียน (Fengnoi culture)"

นอกจากนี้ยังพบเครื่องมือหินเก่าที่บริเวณแม่น้ำโขงตั้งแต่สบรวกซึ่งเป็นแดนต่อแดนไทย พม่า และลาว ไปจนถึงหาดสวนดอกเป็นระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร ลักษณะของเครื่องมือหินกะเทาะที่พบนั้นคล้ายคลึงกับเครื่องมือหินของคนในยุคหินเก่าในประเทศจีน (1)

เครื่องมือหินกะเทาะที่พบในประเทศไทยนี้ยังมีลักษณะคล้ายคลึงกับที่พบในประเทศพม่าอีกทั้งยังได้มีการสำรวจพบเครื่องมือหินกะเทาะสมัยหินกลางที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนอีกด้วย (2)

สมัยหินกลาง (C. 10,000 B.C. - 3,000 B.C.)

มนุษย์สมัยหินกลางของไทยตั้งถิ่นฐานอย่างกระจัดกระจายจากเหนือลงมาใต้ หลักฐานที่พบมีเครื่องมือหินชนิดที่ใช้จุดที่มีรูปกลมหรือสี่เหลี่ยม เครื่องสับตัด เครื่องมือหินกะเทาะที่เรียกว่าขวานสั้น เครื่องมือหินกะเทาะรูปไข่ ขวานหินกะเทาะมีรอยขัด ขวานหินรู้นก่า ขวานก้านกะเทาะสองหน้า (3) เป็นต้น สิ่งของเหล่านี้ได้พบที่ถ้ำจันเค อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี ที่ถ้ำพระ ต.โทรโขค จ.กาญจนบุรี ถ้ำที่วังโพ ต.ส้มส้ม อ.โทรโขค จ.กาญจนบุรี ถ้ำวงช้าง อ.ปาง จ.เชียงใหม่ ถ้ำพระงาม จ.สระบุรี และถ้ำบางแห่งที่ จ.แม่ฮ่องสอน (4)

คนในสมัยนี้ อาศัยอยู่ตามถ้ำ ตามเพิงผา ใกล้ห้วยหรือลำธารมีชีวิตด้วยการเก็บผลไม้และหาปลา เช่นเดียวกับคนสมัยหินเก่า แต่คงมีวิถีในการดำรงชีวิตดีกว่าคนสมัยหินเก่าเป็นแน่ เพราะรู้จักหุงหาอาหาร รู้จักเลี้ยงสัตว์ไว้เป็นอาหาร เช่น มีหมู กวาง หมี ลิง หอย ปลา ปู เต่า มีเรือซุงใช้ มีประเพณีเกี่ยวกับคนตาย นิยมเอาศพฝังไว้ใต้ถุนบ้าน (5) โครงกระดูกที่พบครั้งแรกในสมัยหินกลางนี้คือโครงกระดูกพบที่ถ้ำพระ อ.โทรโขค จ.กาญจน

(1) สูด แสงวิเชียร. เรื่องเดิม., หน้า 5 - 6.

(2) ชิน อยู่ดี. คนก่อนประวัติศาสตร์, เรื่องเดิม., หน้า 11.

(3) เรื่องเดียวกัน., หน้า 26.

(4) นางหงา สุขวนิช. เรื่องเดิม., หน้า 25.

(5) ชิน อยู่ดี. เรื่องเดิม., หน้า 26 - 27.

บุรี โครงกระดูกอยู่ในท่านอนหงายชันเข่าบนหินก้อนใหญ่ ศีรษะหันไปทางทิศใต้ฝ่ามือขวาอยู่
ใต้คาง ร่างกายโรยด้วยดินสีแดงซึ่งก็คือการให้เลือดและให้ชีวิตแก่ผู้ตาย ตลอดทั้งแหลมมลา
ยูมีการฝังศพในลักษณะเดียวกันหมด (1)

ศิลปกรรมที่พบในสมัยนี้นอกจากเครื่องใช้ไม้สอยแล้ว ยังมีเครื่องปั้นดินเผา ซึ่ง
พบที่แม่ฮ่องสอน มีทั้งชนิดผิวเคลือบและบางชิ้นก็มีการขีดเงามีลายเชือกทาบ นับเป็นเครื่อง
ปั้นดินเผาที่เก่าที่สุดในประเทศไทย มีอายุเกือบ 10,000 ปี (2)

วัฒนธรรมแบบเดียวกันนี้ ทางเอเชียอาคเนย์เรียกว่าวัฒนธรรมสมัยเนียน ทั้งนี้
เพราะพบเครื่องมือหินสมัยกลางที่จังหวัดระยอง แคว้น ตังเกี๋ย เวียดนาม

สมัยหินใหม่ (C. 8,000 ปี - 600 B.C.)

มนุษย์สมัยหินใหม่ตั้งถิ่นฐานกันเป็นหมู่บ้านอยู่ตามฝั่งแม่น้ำโขงเจ้าและบริ
เวณที่น้ำท่วมไม่ถึง เช่นที่บ้านเก่า ต.จระเข้เผือก อ.เมือง จ.กาญจนบุรี ในบริเวณดัง
กล่าว ได้พบโครงกระดูกของมนุษย์สมัยหินใหม่มากกว่า 50 โครง ภายในบริเวณเนื้อที่เพียง
500 ตารางเมตร หมู่บ้านที่มนุษย์สมัยหินใหม่อาศัยอยู่นี้ไม่เล็กไปกว่าหมู่บ้านในปัจจุบันเลย
นอกจากโครงกระดูกแล้วยังได้พบเศษเครื่องปั้นดินเผาอีกมากมาย แล้วยังมีลูกปัด ขวาน หิน
กาไลหิน นอกจากจังหวัดกาญจนบุรีแล้ว เรายังได้พบร่องรอยของมนุษย์สมัยหินใหม่ อยู่อีก
หลายแห่งเช่น บ้านหนองแซงเสา ต.หินกอง อ.เมือง จ.ราชบุรี ต.กลางแดด อ.เมือง จ.
นครสวรรค์ บ้านโคกเจริญ อ.ไชยบาดาล จ.ลพบุรี (3)

จากโครงกระดูกของคนสมัยหินใหม่ ทราบว่าคนในสมัยนี้มีรูปร่างสูงใหญ่ แต่มัก
มีอายุสั้นทั้งนี้คงเป็นเพราะมีความลำบากในการครองชีพหรืออาจจะเป็นเพราะถูกคุกคามจาก
โรคใดโรคหนึ่งก็ได้ นอกจากนั้นพวกนี้ยังมีวัฒนธรรมเกี่ยวกับการถนอมฟันอีกด้วย คือนิยมถนอม

---

(1) แกงหงา สุขวนิช. เรื่องเดิม., หน้า 22.

(2) สุต แสงวิเชียร. เรื่องเดิม., หน้า 9 - 10.

(3) จีน อยู่ดี. เรื่องเดิม., หน้า 28.

พันริมและ เขี้ยวจากพันชุดบนในขณะ ที่คนผู้เฒ่า เพิ่งจะมีอายุ เข้าสู่วัยหนุ่มสาว (1) ตามทฤษฎี ของ ดร.คาร์ตัน เอสตุน มนุษย์สมัยหินใหม่ทั้งหมดที่ กายจนบุรี ราชบุรี นครสวรรค์ และสทบุรี น่าจะเป็นพวกมองโกลอยด์มาชคนไทย

ศาสตราจารย์วิลพรอม อีเบอฮาด กล่าวว่าในสมัยนี้คนไทยคงอาศัยอยู่ตามลุ่ม แม่น้ำทางใต้ของประเทศไทย พวกนี้มีอาชีพทำนาข้าวเจ้าเป็นส่วนใหญ่ มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองวัฒนธรรมหินใหม่ของไทยได้ผสมกับวัฒนธรรมเข้าเป็นวัฒนธรรม เยี่ย (yueh culture) และวัฒนธรรมลุงชาน นั้นส่วนมากเป็นไทย เข้าและตุรกุส รวมกัน (2)

เครื่องปั้นดินเผาสีดำขัดมันของสมัยหินใหม่ ที่พบที่บ้านเก่า จ.กาญจนบุรี มีความคล้ายคลึงกับเครื่องปั้นดินเผาของวัฒนธรรมลุงชานมาก และก็มีบางทฤษฎีเชื่อว่าคงมีคน สมัยหินใหม่พวกหนึ่งอพยพจากทางใต้ของจีนลงสู่ไทย (3)

สิ่งของเครื่องใช้ของคนสมัยหินใหม่ ที่สำคัญมี

ขวานหินขัด หรือขวานฟ้า ที่พบมี 2 แบบ คือแบบธรรมดา และแบบมีปาก จักร หินหรือหินที่ทำเป็นวงกลม เครื่องมือหินรูปคล้ายจอบเจาะรูใกล้ปลายมีรูมน หัวลูกศรและ ปลายหอกที่ทำจากหิน ขวานฟ้ามีพบทั้งที่ จ.กาญจนบุรี จ.อุตรธานี จ.สกลนคร จ.อุบลราช ธานี และ จ.นครราชสีมา

ของที่ทำจากกระดูกสัตว์และเขากวาง มักทำเป็นรูปพระจันทร์ครึ่งซีก รูปกลม รูปสามเหลี่ยม หัวลูกศร ปลายหอก มีดสั้น 2 ซม เครื่องมือปลายแหลมแบบต่าง ๆ เบ็ด ห่วงกลมและเข็มมีรู นอกจากนั้นยังรู้จักนำเอาเปลือกหอยมาทำเป็นมีด บางชิ้นก็เจาะรู บาง ครั้งก็พบว่ามีการนำเปลือกหอยมาใช้เป็นเครื่องประดับโดยนำมาตัดเป็นแว่นบาง ๆ สลับกับ ลูกปัดหิน

สำหรับเครื่องปั้นดินเผามีทั้งสีดำ สีแดง น้ำตาล เทาและเหลือง มีการขัดเงา เนื้อภาชนะบางและมีรูปแบบหลากหลายที่ปรากฏบนภาชนะข้างทำเป็นลายเชือกทาบ ลาย

(1) เรื่องเดียวกัน., หน้า 30 - 31.

(2) เรื่องเดียวกัน., หน้าเดียวกัน

(3) เรื่องเดียวกัน., หน้า 34.

ตารางสี่เหลี่ยม ลายเสือ ลายจักษุสาม ทั้งยังได้พบภาชนะที่มี 3 ขา ซึ่งเชื่อกันว่าน่าจะเป็น ภาชนะรุ่นแรกสุดของสมัยหินใหม่ (1)

มนุษย์สมัยหินใหม่คงกระจายอยู่กันตาม จ.กาญจนบุรี จากการขุดค้นของคณะ สืบรวจก่อนประวัติศาสตร์ไทย - เดนมาร์ก ที่บ้านเก่าในบี พ.ศ. 2509 ได้พบหลุมเสาบ้าน คนรวม 6 หลุม ผังเป็นรูปสี่เหลี่ยม แต่ละด้านยาวประมาณ 10 เมตร หลุมมีขนาดเท่ากระบอแก้ว ไม้ จึงทำให้เราทราบซากบ้านแห่งแรกของไทย แต่เนื่องจากไม้ได้พบหลังคา เสา และสิ่ง อื่น ๆ จึงทำให้เราไม่สามารถรู้เรื่องราวของก่อนประวัติศาสตร์ได้มากมายนัก

ในสมัยหินใหม่มีแหล่งศิลปกรรมที่เจริญรุ่งเรืองกว่าแหล่งใด ๆ ในสมัยเดียวกันคือศิลปกรรมที่บ้านเชียง จากหลักฐานทางโบราณคดีทำให้ทราบว่าเคยมีคนก่อนประวัติศาสตร์ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ที่นี่มากว่า 7,000 - 8,000 ปีแล้ว (2)

สมัยสำริดหรือสมัยโลหะ (c. 600 ปี ถึง 100 B.C.)

จากการสำรวจของกรมศิลปากรในปี พ.ศ. 2507 - 2510 เป็นผลให้พบ หลักฐานของสมัยโลหะ ซึ่งพบทั้งที่ จ.กาญจนบุรี คือถ้ำองบะ ที่ศูนย์ทหารปืนใหญ่ จ.ลพบุรี บ้านนาดี รณนภทฯ ต.บ้านรถ อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น (3) นอกจากนี้ก็ได้พบที่บ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี บ้านพันนา ต.พันนา อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร บ้านคอนตาล กิ่ง อ.คอนตาล จ.นครพนม และที่ถ้ำวงช้าง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

มนุษย์ยุคโลหะคงได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยในระหว่าง 600 ปี - 100 ปีก่อน คริสตกาล โดยเข้ามาอาศัยอยู่แถบตะวันตกเฉียงเหนือก่อน คงได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านนาดี พวกนี้อาจรู้จักทำเครื่องปั้นดินเผาแบบลายจุดและเส้นโค้งกับลายเชือกทาบ ล่าสัตว์ ทำการ เพาะปลูก ทำอาวุธและเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยโลหะ นิยมใช้เบสิอกหอยทำเครื่องประดับ และคงได้รับวัฒนธรรมจากสมัยหินใหม่บ้าง แล้วต่อมาจึงได้กระจายไปอยู่ทาง จ.อุดรธานี

(1) เรื่องเดียวกัน., หน้า 16.

(2) พิสิฐ เจริญวงศ์, "งานค้นคว้าเรื่องอดีตของบ้านเชียง", คดีสืบอดีตที่บ้านเชียง.

(กรุงเทพฯนคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2515), หน้า 32 - 33.

(3) จีน อยู่ดี, คนก่อนประวัติศาสตร์, เรื่องเดิม., หน้า 51 - 52.

สิ่งของที่พบในสมัยโลหะ

มีการทำเครื่องปั้นดินเผามากมาย มีทั้งชนิดไม่มีลายแต่ทำหน้าชาเคลือบสีแดง บางครั้งก็ทำแบบมีเชิงบ้าง นอกจากนั้นก็พบแวร์ดินเผาสำหรับทอผ้า แผ่นดินเผาแบบกลมคล้ายเบียร์ ซึ่งพบในสมัยหินใหม่เช่นกัน ประโยชน์ใช้สอยของสิ่งนี้ยังไม่รู้แน่ชัดนัก นอกจากนั้นก็พบลูกดินกลมเผาคล้ายกระสุน

การนำเอากระดูกสัตว์มาทำเครื่องมือก็ยังคงทำอยู่เช่นกัน เช่นนิยมทำเป็นหัวลูกศรและใช้โลหะทำอาวุธ มีขวานสำริด พบที่ จ.เลย ที่อ.บ้านฝ่อ จ.อุดรธานี หรือกลองมโหระทึกพบที่ จ.อุบลราชธานี 1 ลูก อ.ฉวาง จ.นครศรีธรรมราช 2 ลูก อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ 3 ลูก อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี 4 ลูก อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ 1 ลูก กลองเหล่านี้ส่วนมีอายุมาประมาณ 200 - 100 ปีก่อนคริสตกาล (1)

นอกจากนี้ก็มีลูกบิดทำด้วยแก้วและหิน กาลแบบแหลมและลูกพรวนที่ทำจากสำริด

ที่บ้านดอนตาเพชร ต.พมทวน อ.พมทวน จ.กาญจนบุรี มีแหล่งวัฒนธรรมสมัยโลหะ มีอายุประมาณ 2000- 1700 ปีมาแล้วอยู่ห่างจาก อ.พมทวนไปทางเหนือ 8 กิโลเมตร

คนสมัยโลหะแถบนี้รู้จักการทำกิจกรรม ใช้วัว ควายไถนา เพราะได้พบแผ่นสำริด 2 แผ่น รูป วัว ควาย พวกนี้คงเจริญมากเพราะหล่อสำริดได้บ้างมาก เครื่องปั้นดินเผาที่มีลายเขียนบ้าง เชือกทาบ้าง ชัดมันบ้าง รู้จักหาปลาโดยใช้จอบแทงและตกเบ็ด ส่าสัตว์ด้วยหอก นิยมลูกบิดหินโรรา ซึ่งเป็นลูกบิดคล้ายที่พบในอินเดียมาก รูปชุกบนแผ่นสำริดมีรูปหญิงครึ่งตัวสวมเสื้อ ผมแสกกลางเกล้าผมมวยใส่ต่างหู ลูกบิดสีต่าง ๆ จะทำด้วยแก้วหรือหิน หญิงจะสวมกำไลแขนสำริดที่ข้อเท้าและข้อมือ สวมแหวนสำริด นอกจากนั้นยังพบวัฒนธรรมสมัยสำริดที่เนินนกทา จ.ขอนแก่น มีอายุตั้งแต่ 1420 ปี - 1020 ปีก่อนคริสตกาล คือ

---

(1) เรื่องเดียวกัน., หน้า 52 - 58.

มีอายุประมาณ 3400 ปี มาแล้ว (1)

จากหลักฐานทางโบราณคดีทางด้านก่อนประวัติศาสตร์ ทำให้สรุปงานศิลปะที่สำคัญ ดังนี้

1. ศิลปกรรมตามผนังถ้ำ

จากการสำรวจภาพเขียนสีในถ้ำทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ แล้ว แบ่งแบบของการทำภาพเป็น ชนิดเขียนสีและชนิดจุ่มหลักลายบนผนังถ้ำ (2)

ชนิดเขียนสีแบ่งออกเป็น (3)

1. วาดเส้นด้วยสี สีที่ใช้นั้นมักเป็นสีเทาจากแร่ซึ่งจะลบเลือนได้ง่าย จึงเหลือเป็นหลักฐานให้เห็นน้อยมาก

2. ภาพเขียนสีอย่างแท้จริง สีที่ใช้นั้นมักเป็นสีฝุ่นผสมกับไขมัน และน้ำที่ได้จากพืชบางชนิด

3. ภาพเขียนสีโดยวิธีพ่น บางครั้งทำเป็นรูปฝ่ามือ ซึ่งมักจะเป็นมือขวาและเป็นมือผู้ชาย มือเด็กมีบ้าง แต่ไม่มีมือผู้หญิงเลย สีที่ใช้ในการเขียนภาพนั้น จากการสำรวจถ้ำทางตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏว่าสีที่นิยมใช้มี สีส้ม สีเลือดหมู สีเหลือง สีน้ำตาล สีดำ สีเทา (4) และสีแดง ส้มแดง น้ำตาลแดงจะได้จากการนำเอาดินพิเศษผสมกับยางไม้ ดินแดงเป็นแร่ชนิดหนึ่งพบมากที่บริเวณบ้านดูน อ.หนองหาน จ.อุดรธานี ชาวบ้านเรียกว่า บ่อดินแดง สีขาวได้จากแร่ประเภท Kaotimite พบมากในหินแกรนิต (5) ภาพ

(1) กรมศิลปากร. บ้านดอนตาเพชร. (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2519), หน้า 21 - 24.

(2) ชิน อยู่ดี. สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย. (พระนคร : ศิวพรการพิมพ์, 2510), หน้า 83.

(3) ชิน อยู่ดี. อดีต : รวมเรื่องราวก่อนประวัติศาสตร์ของจีน อยู่ดี สุด แสงวิเชียร. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์แมส, 2517). หน้า 98-102.

(4) เรื่องเดียวกัน., หน้า 111.

(5) นางพวง สุขวานิช. เรื่องเดิม., หน้า 94.

เขียนสีของคนก่อนประวัติศาสตร์ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม (1)

1. รูปคน พบที่ถ้ำคน อ.บ้านฝ้อ ถ้ำ อาจารย์สิม อ.รัตนสัง จ.อุดรธานี
ถ้ำผามือแดง อ.มุกดาหาร จ.นครพนม

2. รูปสัตว์ มีรูปกวาง ชะนี รูปสัตว์คล้ายช้าง คล้ายสุนัข คล้ายเต่า คล้ายปลา พบที่ถ้ำรูป ต.สุ่มสุ่ม อ.โพธิ์ชัย จ.กาฬจนบุรี ถ้ำผาแต้มบนภูวัด บ้านภูล้อม กิ่งอำเภอคอนสาร อ.มุกดาหาร จ.นครพนม

3. รูปมือคน พบที่ถ้ำเพิงหิน วัดถ้ำกึ่ง อ.สุพรรณภูมิ ถ้ำพาลาไซ อ.รัตนสัง จ.อุดรธานี ถ้ำผาแต้ม จ.นครพนม ถ้ำผามือ จ.ขอนแก่น และถ้ำลายมือ จ.กาฬสินธุ์

4. รูปลายเรขาคณิต พบเกือบทุกถ้ำ ใช้เขียนเป็นลายขอบของภาพบ้าง ใช้แบ่งภาพหนึ่ง ๆ ออกจากกัน

2. เครื่องปั้นดินเผา

ภาชนะดินเผามีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนก่อนประวัติศาสตร์มาก มนุษย์ใช้เครื่องปั้นดินเผาเป็นภาชนะสำหรับหุงต้มอาหาร ดังเช่นได้พบภาชนะดินเผาที่ จ.แม่ฮ่องสอน มีข้าวสุกติดอยู่ที่ก้นหม้อด้วย ภาชนะดินเผาที่มนุษย์ทำในครั้งแรกคงมีรูปทรงแบบง่าย ๆ แล้วค่อย ๆ วิวัฒนาการมาเป็นรูปแบบต่าง ๆ ดังเช่นได้พบที่บ้านเชียง บ้านธาตุ บ้านอ้อมแก้ว บ้านดอง บ้านดักตบซึ่งจะเป็นภาชนะสีด้า หรือเทาเข้ม แต่ขัดมัน หากเป็นชนิดมีลายก็เป็นลายเชือกทาบกันกลมมีเชิง ซึ่งน่าจะจัดว่ามีอายุมา 5000 ปีมาแล้ว สำหรับภาชนะรุ่นหลัง มักนิยมทำแบบลายจุดเป็นวงชุด เมื่อจุดแล้วระบายสีแดงลงใบ กลุ่มนี้คงมีอายุอยู่ประมาณ 3000 - 2500 ปีมาแล้ว ในสมัยหลังนี้การทำภาชนะดินเผาก้าวหน้าไปถึงขั้นสมบูรณ์แบบคือมีการเขียนลวดลายและระบายสี (2) โดยมักนิยมทำพื้นสีนวล เขียนด้วยลวดลายสีแดง ดังเช่น ภาชนะดินเผาที่บ้านเชียง ลายที่ใช้เขียนลงบนภาชนะดินเผา นั้น จะมีลายพันธุ์พฤกษา ลายดวงอาทิตย์ ดวงดาว ดอกไม้ ปลา กบ บุคคล ลายก้านขด ลายกันหอย และลายเรขาคณิตเป็นลายที่พบบ่อย

(1) เรื่องเดียวกัน., หน้า 115 - 116.

(2) เรื่องเดียวกัน., หน้า 111.

3. วัฒนธรรมหินใหญ่ (Megalithic culture)

วัฒนธรรมนี้เป็นวัฒนธรรมของคนก่อนประวัติศาสตร์ ลักษณะที่เด่นชัดคือเอาก้อนหินมาก่อสร้าง เชื่อว่าคงมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของวิญญาณ โดยตั้งไว้เป็นรูปต่าง ๆ ดังนี้

1. ไร้หิน เชื่อว่าคงใช้เป็นแทนสิ่งเวทย์ในการทำพิธีกรรมและใช้เป็นสถิตวิญญาณของผู้ตายที่มาเยี่ยมบนโลกมนุษย์
2. หินแท่งที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยว มักทำด้วยเสาไม้หรือเสาหิน
3. หินตั้งเป็นวงกลม เชื่อว่าคงใช้เป็นที่ชุมนุมหรืองานรื่นเริงบางอย่าง
4. แท่นหิน ประกอบด้วยหินตั้ง แท่งหนึ่งหรือมากกว่า มีอีกแท่งหนึ่ง พาดอยู่บนก้อนหิน เชื่อว่าคงใช้เป็นที่ฝังศพคนสำคัญหรือที่สถิตวิญญาณผู้ตาย

วัฒนธรรมนี้แบ่งออกเป็น 2 รุ่น

1. วัฒนธรรมหินใหญ่รุ่นเก่า ตรงกับสมัยหินใหม่ อายุราว 2500 - 1500 ปีก่อนคริสตกาล พวกนี้นิยมทำหินตั้ง 4 แบบ ดังได้กล่าวมาแล้ว
2. วัฒนธรรมหินใหญ่รุ่นใหม่ ตรงกับสมัยสำริด อายุไม่เก่าไปกว่า 700 ปีก่อนคริสตกาล พวกนี้นิยมทำไร้หินลงหินมีขาตั้ง หลุมศพจะก่อด้วยแท่งหิน และแผ่นหิน รูปหินจัทหลักจะเป็นรูปสลักนูนต่ำ

ที่ประเทศไทยได้พบหินตั้งเป็นวงกลม 3 แห่ง คือที่ป่าสะเลียม อ.ฮอด จ. เชียงใหม่ อ.แม่สะเรียง จ. แม่ฮ่องสอน ใกล้กับหมู่บ้านร้างของพวกละว้า ต.โคราช อ.สูงเนิน จ. นครราชสีมา และที่ อ.บ้านโป่ง จ. อุดรธานี ก็พบแท่งหินคล้ายไร้หิน

นอกจากนี้ยังได้พบอีกที่แคว้นอัสสัมของอินเดีย ที่พม่า ลาว ดังเกี่ย เวียดนาม อินโดนีเซีย (1)

ลักษณะภาพเขียนในสมัยก่อนประวัติศาสตร์

ภาพเขียนในสมัยก่อนประวัติศาสตร์มักใช้เส้นในการแสดงออกมากที่สุด เช่น ภาพสัตว์ที่ปรากฏในถ้ำอัลตามีรา นอกจากนั้นยังแสดงออกมารูปลักษณะต่าง ๆ เป็นรูปที่มีความหมายบ้าง ลายเส้นบ้าง เช่น มีทั้งรูปคน สัตว์ รูปลายเรขาคณิต ซึ่งทำเป็นรูปวงกลม

(1) ชิน อยู่ดี. สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย. เรื่องเดิม., หน้า 78 - 79.

วงโค้ง รูปไข่ รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า รูปสามเหลี่ยม เป็นต้น

ในระยะแรกศิลปินยังไม่มีความชำนาญในการสร้างสรรค์งานศิลปะ การแสดงออกจึงเป็นไปตามความนึกคิดจากสิ่งที่ตนได้ผ่านพบมา ความสัมพันธ์ระหว่างระวางเนื้อที่และเส้น (Line) ไม่ถูกต้องมากนัก การเขียนรูปร่าง (Shape) และรูปลักษณะ (Form) ต่าง ๆ ก็เป็นไปอย่างเรียบง่าย บางครั้งประกอบขึ้นจากเส้นเพียง 2 - 3 เส้นเท่านั้น ประกอบกับศิลปินไม่เข้าใจในเรื่องของการให้ค่าของแสงและเงา (Value) จึงทำให้ภาพนั้นมีลักษณะเป็นรูปแบน ๆ หรือเป็นเพียงรูป 2 มิติเท่านั้นต่อมาศิลปินเข้าใจในสรีระของสัตว์มากขึ้น รูปสัตว์ในสมัยหลังจึงดูมีชีวิตชีวาและถูกต้องเหมือนจริงมากขึ้น มีท่าทางและการเคลื่อนไหวมากขึ้น นอกจากนั้นศิลปินยังรู้จักการให้ค่าของแสงและเงา ทำให้ภาพนั้นมีความกลม และมีความลึกเกิดเป็นภาพ 3 มิติ อย่างไรก็ตามศิลปินสมัยนี้ก็ยังไม่เข้าใจในการจัดมวลสิ่งให้เป็นไปตามกฎแห่งความงาม เช่น มิได้จัดวางรูปลักษณะรูปร่างหรือมวลสิ่งในภาพนั้นให้เกิดความสมดุลย์ (Balance) เกิดความสมสัดส่วน (Proportion) หรือเกิดความประสานกลมกลืน (Harmony) จนทำให้ภาพนั้นมีเอกภาพ (Unity) ศิลปินจะเขียนรูปภาพตามความพอใจและเท่าที่มีที่ว่างพอที่จะเขียนรูปภาพที่พวกเขาต้องการจะแสดงได้ สำหรับการเน้นเพื่อให้เกิดจุดเด่นในภาพนั้น ศิลปินสมัยก่อนประวัติศาสตร์ต้องการจะเน้นในสิ่งที่มีความหมายมีความสำคัญต่อพวกเขาเท่านั้น โดยการเขียนรูปนั้น ๆ ให้มีขนาดใหญ่กว่าปกติ เช่น รูปสัตว์ขนาดใหญ่ หรือรูปคนขนาดใหญ่ท่ามกลางรูปคนและสัตว์ที่มีขนาดเล็ก

สำหรับเทคนิคในการทำรูปภาพนั้นเป็นวิธีอย่างง่าย ๆ โดยใช้มือจุ่มสีแล้วป้ายลงเขียนลงผนัง หรือใช้หินสลักเป็นลวดลายลงบนผนัง อาจกล่าวได้ว่าการสร้างสรรค์ศิลปะของก่อนประวัติศาสตร์นั้น เกิดขึ้นจากความบังเอิญมากกว่าความตั้งใจที่จะสร้างสรรค์ความงาม

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

เมื่อนักศึกษาอ่านหัวข้อก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยแล้ว ให้นักศึกษาหา
เครื่องหมายถูก ✓ และผิด x ลงหน้าข้อที่นักศึกษาเห็นว่าถูกและผิด

- ( ) 1. เรื่องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของไทยได้รับการสนใจเพราะมีการค้นพบมนุษย์
วานรในประเทศจีนและประเทศอินโดนีเซีย
- ( ) 2. เรื่องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไทยเริ่มศึกษากันในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20
- ( ) 3. การแบ่งยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของไทยคล้ายคลึงกับของอินเดีย เพราะเริ่ม
ต้นด้วยสมัยหินกลางเช่นกัน
- ( ) 4. หินกรวดหมายถึงหินแม่น้ำ
- ( ) 5. บริเวณบ้านเก่า ต.จระเข้เือก อ.เมือง จังหวัดกาญจนบุรี มีความสำคัญทาง
ด้านแหล่งโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์
- ( ) 6. บริเวณที่พบเครื่องมือหินสมัยก่อนประวัติศาสตร์ครั้งแรกคือบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ
แคว
- ( ) 7. บริเวณที่พบเครื่องมือหินสมัยหินเก่า เรามักจะพบโครงกระดูกสมัยหินเสมอ
- ( ) 8. มีการขุดค้นพบโครงกระดูกของมนุษย์สมัยหินเก่าที่ริมฝั่งแม่น้ำแควน้อย
- ( ) 9. มนุษย์สมัยหินเก่าอยู่ไม่ไกลจากทะเลทราย
- ( ) 10. เครื่องมือหินที่พบในประเทศไทย มีลักษณะคล้ายคลึงกับที่พบในประเทศพม่า
- ( ) 11. ถ้ำจันต อำเภอกอฉก ภูเก็ต อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี
- ( ) 12. โครงกระดูกที่พบในครั้งแรกเป็นโครงกระดูกสมัยหินกลางที่ถ้ำพระ อำเภอก
ไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
- ( ) 13. การโรยดินสีแดงลงบนร่างคนตาย เชื่อว่าเป็นการให้ชีวิตแก่ผู้ตาย
- ( ) 14. การฝังศพในท่านอนหงายชันเข่า ศีรษะหันไปทางใต้ ร่างกายโรยด้วยดินสีแดง
มีพบตลอดทั้งแหลมมลายู
- ( ) 15. ลายบนเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นลายเก่าที่สุดคือลายเชือกทาบ
- ( ) 16. มนุษย์ที่นิยมถอนฟันและเชื่อมจากฟันชุดบนคือมนุษย์สมัยหินกลาง
- ( ) 17. เครื่องปั้นดินเผาสีดำขัดมันของสมัยหินใหม่พบที่บ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี
มีความคล้ายคลึงกับเครื่องปั้นดินเผาของวัฒนธรรมสูงชานมาก
- ( ) 18. ชวานหินขัด มีอีกชื่อเรียกว่า ชวานฟ้า
- ( ) 19. ซากบ้านแห่งแรกของไทยพบที่บ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี
- ( ) 20. กลองสำริดเป็นโบราณวัตถุที่สำคัญของสมัยโลหะ

สรุป

ในยุคที่มนุษย์ยังไม่มีตัวอักษร ศิลปกรรมอันเป็นเครื่องใช้วิเศษของคนก่อนประวัติศาสตร์ย่อมเป็นหลักฐานสำคัญในการยืนยันแบบอย่างการดำรงชีวิตของคนในสมัยนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี งานศิลปะทั้งหลายก็ล้วนเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ เรื่องวิญญานการอยู่รอดของกลุ่มชน และความอุดมสมบูรณ์ ดังที่ได้พบ ภาพเขียนที่ผนังถ้ำ รูปประติมากรรมเทพีวีนิส งานศิลปะก่อนประวัติศาสตร์ของยุโรป เป็นต้น แม้ว่าในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่อื่นเดียวจะไม่มีรูปเทพีวีนิส แต่รูปปั้นดินเผาหญิงผู้มั่งคั่งก็อาจจะกล่าวได้ว่าแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ได้เช่นกันในลักษณะเดียวกัน ศิลปะก่อนประวัติศาสตร์ของไทย เช่น ลายเขียนสีบนเครื่องปั้นดินเผาของคนสมัยหินใหม่ที่บ้านเชียง ก็ล้วนแสดงออกมานั้น เรื่องของวิญญานและความอุดมสมบูรณ์ทั้งสิ้น

ยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของยุโรปและของไทยแบ่งออกเป็น 4 ยุค เหมือนกัน กล่าวคือ ยุคสมัยหินเก่า สมัยหินกลาง สมัยหินใหม่ และสมัยโลหะ แต่ของประเทศอินเดียเท่าที่มีหลักฐานแน่ชัดก็เก่าเพียงสมัยหินกลางเท่านั้น แต่เนื่องจากสมัยหินกลางของอินเดียได้รับอิทธิพลจากภายนอกจึงทำให้มนุษย์สมัยนี้มีคุณภาพเป็นอยู่เจริญเหมือนมนุษย์สมัยหินใหม่

ประเมินผลท้ายบท

ให้นักศึกษาเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว

1. เราารู้เรื่องราวของคนก่อนประวัติศาสตร์จากสิ่งใด
  1. เครื่องมือหิน เครื่องปั้นดินเผา และสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ
  2. สัญลักษณ์อักษรที่ปรากฏบนเครื่องมือและสิ่งของเครื่องใช้
  3. ลายภาพลึกลับบนแผ่นหิน และแผ่นโลหะ
  4. การจดบันทึกของบรรพบุรุษ
2. Franco - Cantabian มีความสำคัญคือ
  1. เป็นบริเวณชายแดนประเทศฝรั่งเศสกับแคนาดา
  2. เป็นบริเวณพบถ้ำที่มีลายเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์
  3. เป็นบริเวณที่มีวัฒนธรรมหินตั้ง

4. เป็นบริเวณที่มีชื่อเสียงทางด้านประติมากรรม
3. ถ้ำแรกที่พบภาพเขียนสมัยก่อนประวัติศาสตร์คือ
  1. Niaux
  2. Laussel
  3. Lascaux
  4. Altamira
4. ภาพเขียนเก่าสุดที่ถ้ำ Altamira คือภาพ
  1. ม้าตัวเมีย
  2. กวางตัวเมีย
  3. วัวโบราณ
  4. ช้างแมมมอธ
5. ภาพเขียนแบบอริกเนเขียน
  1. เป็นภาพ 2 มิติ
  2. เป็นภาพ 3 มิติ
  3. มักเป็นภาพที่เขียนด้วยถ่าน
  4. มักเป็นภาพที่เขียนด้วยสีแดง
6. ประติมากรรมวินัสสมัยก่อนประวัติศาสตร์หมายถึง
  1. ความสวยงาม
  2. ความน่าอัศจรรย์
  3. ความอุดมสมบูรณ์
  4. ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า
7. ภาพเขียนก่อนประวัติศาสตร์ที่พบตามผนังถ้ำ มักเป็นภาพชนิดใด
  1. เป็นภาพที่เขียนด้วยถ่านชาร์โคลทั้งเส้น
  2. เป็นภาพที่เขียนด้วยดินสีแดงผสมยางไม้
  3. เป็นภาพที่เขียนภาพสัตว์ที่พวกเขาเคยพบเห็น
  4. เป็นภาพที่เขียนภาพสัตว์ในจินตนาการ
8. การเขียนภาพแบบอริกเนเขียน จัดเป็นภาพเขียนในสมัยใด
  1. สมัยหินเก่าตอนต้น
  2. สมัยหินเก่าตอนปลาย
  3. สมัยหินกลางตอนต้น
  4. สมัยหินกลางตอนปลาย
9. Venus of Willendorf คือสิ่งใด
  1. เป็นภาพเทพีวินัสที่ศิลปินเอกของโลกเขียนขึ้น
  2. เป็นประติมากรรมลอยตัวที่แสดงสรีระส่วนต่าง ๆ ได้อย่างงดงาม
  3. เป็นภาพเทพีวินัสตามผนังถ้ำ

4. เป็นประติมากรรมลอยตัวที่แสดงสรีระส่วนต่าง ๆ ขยายผิดความเป็นจริง
10. Venus of Willendorf ให้ความหมายในเรื่องใด
  1. ความสวยงามตามแบบอย่างศิลปะสมัยโบราณ
  2. ความเพ้อฝันและจินตนาการของศิลปิน
  3. ความเชื่ออันเกี่ยวข้องกับเรื่องความอุดมสมบูรณ์
  4. ความแม่นยำต่อการเตือนความทรงจำ
11. มนุษย์สมัยหินเก่าตอนปลายในอัฟริกา จากหลักฐานที่ขุดค้นพบในเมือง Olduvai
  1. เป็นแหล่งอาศัยของมนุษย์กินคน
  2. เป็นแหล่งที่มีไดโนเสาร์หลายตระกูล
  3. กลุ่มชนในแถบนั้นมีความเจริญ รู้จักใช้ไฟ มีเครื่องมือหิน
  4. กลุ่มชนในแถบนั้นยังไม่มีแหล่งที่อยู่อาศัย ไม่มีมีความเจริญ
12. การเขียนภาพของกลุ่มออริกเนเขียนแตกต่างจากแมกดาเลเนียน อย่างไร
  1. เป็นภาพแบบ 2 มิติ เหมือนกัน
  2. เป็นภาพแบบ 3 มิติ เหมือนกัน
  3. ออริกเนเขียน เขียนภาพได้สวยงามมีชีวิตชีวา
  4. แมกดาเลเนียน รู้จักการให้คุณค่าของแสง
13. ความเชื่อในเรื่องวิญญาณเริ่มมีตั้งแต่เมื่อใด
  1. สมัยหินเก่า
  2. สมัยหินกลาง
  3. สมัยหินใหม่
  4. สมัยโลหะ
14. ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เราทราบเรื่องราวความเป็นอยู่ของกลุ่มชนจากสิ่งใด
  1. ภาพเขียนและเครื่องใช้ไม้สอย
  2. ตัวอักษรที่ปรากฏในศิลาจารึก
  3. การบอกเล่าที่สืบต่อกันมา
  4. นิยายปรัมปรา เทพนิยาย
15. รูปแบบสถาปัตยกรรมที่เก่าที่สุด คือ การแสดงออกในวัฒนธรรมใด
  1. วัฒนธรรมดองซอน
  2. วัฒนธรรมเพงนอย
  3. วัฒนธรรมโบฮีเมีย
  4. วัฒนธรรมหินใหญ่

16. วัฒนธรรมโรมเหนือจาดาร์และฮาร์ป้า เป็นวัฒนธรรมช่วงใดของอินเดีย
1. สมัยหินกลาง
  2. สมัยหินใหม่
  3. สมัยโลหะ
  4. สมัยหัวเสี้ยวหัวต่อ
17. วัฒนธรรมโรมเหนือจาดาร์และฮาร์ป้า เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมใด
1. วัฒนธรรมสุเมเรียน
  2. วัฒนธรรมอัมเรียน
  3. วัฒนธรรมอียิปต์
  4. วัฒนธรรมฮินดู
18. วัฒนธรรมโรมเหนือจาดาร์และฮาร์ป้า สลายลงเพราะอะไร
1. ถูกวัฒนธรรมอื่นรุกราน
  2. วัฒนธรรมสุเมเรียนสลายไป
  3. กลุ่มชนอพยพไปอยู่ที่อื่น
  4. ไม่ทราบสาเหตุแน่นอน
19. วัฒนธรรมที่เจริญต่อจากวัฒนธรรมโรมเหนือจาดาร์และฮาร์ป้า คือ
1. วัฒนธรรมสุเมเรียน
  2. วัฒนธรรมเมโสโปเตเมีย
  3. วัฒนธรรมอารยัน
  4. วัฒนธรรมฮินดู
20. จากสิ่งของเครื่องใช้ที่พบในวัฒนธรรมโรมเหนือจาดาร์และฮาร์ป้า แสดงว่าชาวโรมเหนือจาดาร์ และฮาร์ป้า
1. รับวัฒนธรรมโดยตรงจากสุเมเรียน
  2. มีคนรวยและคนระดับกลาง
  3. รับอิทธิพลของศิลปะกรีก
  4. มีคนจนมากกว่า